

FITXA IDENTIFICATIVA**DADES DE L'ASSIGNATURA**

Codi: 33907
Nom: Arquitectura industrial
Cicle: Grau
Crèdits ECTS: 6
Curs acadèmic: 2025-26

TITULACIONS

Titulació	Centre	Curs	Període
1006 - Grau en Història de l'Art	Facultat de Geografia i Història	4	Segon quadrimestre

MATÈRIES

Titulació	Matèria	Caràcter
1006 - Grau en Història de l'Art	Art contemporani i mitjans audiovisuals	OPTATIVA

COORDINACIÓ

BESO ROS ADRIAN

RESUM

En aquesta assignatura tractarem d'aproximar-se a la riquesa i diversitat de tipologies de l'arquitectura relacionada amb els processos de producció industrial. Aquesta integra, a més dels edificis fabrils pròpiament dits, totes aquelles tipologies produïdes amb unes tècniques i materials industrials i que són pròpies de la societat industrial, entre les quals trobem entre d'altres colònies obreres, xarxes de comunicació, equipaments col·lectius, etc. S'analitzarà l'impacte de la industrialització en el territori i en l'arquitectura i es farà un recorregut per les diferents tipologies arquitectòniques classificades per sectors, plantejant per a cadascuna d'elles una evolució diacrònica del tipus en relació a diversos aspectes, com ara els canvis de materials utilitzats en la construcció o de les fonts d'energia emprades en el procés productiu.

A partir d'aquesta aproximació conceptual i entés el seu valor cultural, s'abordaran els diferents aspectes relacionats amb la gestió d'aquest patrimoni específic, com ara normativa i legislació que li atorga protecció, l'estudi i investigació, la conservació i recuperació i per últim la difusió per al coneixement i estima per part de la ciutadania.

per al coneixement i estima per part de la ciutadania.

CONEXEMENTS PREVIS

RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ

No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

ALTRES TIPUS DE REQUISITS

No hi ha requisits previs per a cursar l'assignatura. Tot i això és aconsellable comptar amb coneixements bàsics història de l'arquitectura contemporània i d'història i gestió del patrimoni artístic.

COMPETÈNCIES / RESULTATS D' APRENENTATGE

1006 - Grau en Història de l'Art

Capacitat d'anàlisi i de síntesi a partir de la informació procedent dels diversos continguts de la història d'art i la seua aplicació en l'activitat professional.

Capacitat per aplicar els coneixements bàsics adquirits a través d'un raonament crític aplicat a l'anàlisi i la valoració d'alternatives.

Capacitat per aplicar els coneixements bàsics a futures situacions professionals, mitjançant l'organització i la planificació adequades dels continguts de la història de l'art.

Capacitat per dissenyar un projecte integral de gestió del bé artístic, des del seu coneixement fins a la seua explotació social.

Capacitat per presentar i exposar oralment i per escrit projectes de gestió i de discussió de tots els camps d'actuació de la història de l'art.

Coneixement de l'art contemporani.

Coneixement de la bibliografia actualitzada, anàlisi crítica d'aquesta, i capacitat per realitzar una síntesi a partir d'un posicionament crític.

Coneixement del patrimoni historicoartístic.

Coneixement sistemàtic i integrat del fet artístic, a través de l'anàlisi dels diferents llenguatges, procediments i tècniques de la producció artística al llarg de la història.

Motivació per la qualitat a través d'un compromís ètic personal amb l'entorn professional.

Prendre contacte directe amb les obres artístiques mitjançant visites als monuments històrics, museus i exposicions que mostren al públic aquest tipus d'obres.

Saber utilitzar els coneixements adquirits en la formulació d'hipòtesi, realització de síntesi i formulació ordenada de conclusions.

Valoració de la producció artística sota la perspectiva de la sostenibilitat, forjant valors i actituds que contribuïsquen al desenvolupament sostenible de l'entorn.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. ARQUITECTURA INDUSTRIAL. DEFINICIÓ I CARACTERÍSTIQUES

Les revolucions industrials. El reconeixement del patrimoni industrial. Conceptes bàsics: patrimoni industrial, arqueologia industrial, arquitectura industrial. Característiques i nous conceptes de l'arquitectura industrial. L'estètica de l'arquitectura industrial.

2. TIPOLOGIES ARQUITECTÒNIQUES. ELS SECTORS PRODUCTIUS

Tipologies de fàbriques. La producció de béns d'equip i de consum (mineria, siderometal·lúrgica, tèxtil, paper, materials de construcció). La producció agroalimentària (arquitectures per a l'enmagatzematge, elaboració i comerç: forment, vi, taronja i arròs). La producció d'energia (gas, termoelèctrica, hidroelèctrica).

3. TIPOLOGIES ARQUITECTÒNIQUES. CIUTAT I HABITATGE

El proveïment d'aigua potable. Arquitectura per al proveïment (mercats i escorxadors). Arquitectura escolar. Arquitectura penitenciària. Habitatge obrer. Cementeris.

4. TIPOLOGIES ARQUITECTÒNIQUES: TRANSPORTS, COMUNICACIONS I OBRES PÚBLIQUES

El ferrocarril (estacions, túnels, ponts, instal·lacions auxiliars). Les carreteres (casetes de peons caminers, ponts). El telègraf òptic. Els fars.

5. NORMATIVA I LEGISLACIÓ

Documents de referència internacionals (Carta de Nizhny Tagil sobre Patrimoni Industrial, Principis de Dublín). Documents estatals (Pla Nacional de Patrimoni Industrial, Carta del Bierzo). El patrimoni industrial

en la legislació autonòmica.

6. LA INVESTIAGACIÓ I ESTUDI DE L'ARQUITECTURA INDUSTRIAL

Fonts: Arxius, hemeroteques, guies i anuaris, fonts estadístiques, cartografia, col·leccions fotogràfiques, memòria oral. Investigació aplicada: inventaris i catàlegs. Criteris de valoració.

7. LA RESTAURACIÓ DE L'ARQUITECTURA INDUSTRIAL

Criteris. Museus Industrials. Espais per a manifestacions artístiques. Espais Comercials. Espais educatius. Espais polifuncionals. Conjunts residencials. Conjunts administratius. Nous espais urbans.

8. LA DIFUSIÓ DE L'ARQUITECTURA I PAISATGE INDUSTRIAL

Museus de la ciència i de la tècnica. Parcs culturals. Itineraris culturals europeus. Rutes i vies verdes. El turisme industrial.

VOLUM DE TREBALL (HORES)

ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
Teoria	45,00
Pràctiques a l'aula	15,00
Total hores	60,00

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	15,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	20,00
Estudi i treball autònom	30,00
Preparació de classes	10,00
Preparació d'activitats d'avaluació	10,00
Resolució de casos pràctics	5,00

METODOLOGIA DOCENT

El desenvolupament de l'assignatura s'estructura entorn dels punts següents:

a) Tres hores setmanals de classes presencials:

Són lliçons teòric-pràctiques impartides pel professor, a través de mitjans visuals, en les que s'exposen els aspectes essencials de la matèria, sistematitzant la bibliografia. El component pràctic es realitzarà en aquestes classes presencials, podent ser el comentari i anàlisi de textos o imatges relatius a la matèria.

b) Assistència a seminaris, visites guiades o altres activitats:

Dins d'aquest apartat es podrà incloure l'assistència obligatòria de l'alumnat a alguna activitat organitzada pel professor. Aquestes activitats es veuran determinades pel nombre d'alumnes que formen el grup.

c) Assistència a tutories:

L'estudiant podrà assistir a les hores d'atenció als alumnes que el professor tinga establides, per a realitzar consultes sobre qualsevol tema o aspecte relacionat amb l'assignatura i el professor podrà concertar la realització de tutories programades quan ho considere convenient.

ades quan ho considere convenient.

AVALUACIÓ

Prova escrita.

Prova escrita de caràcter teòric-pràctic en acabar el quadrimestre en la que s'avaluen:

- Adquisició de coneixements
- Comprensió dels processos històrics i culturals on s'inscriuen les diferents manifestacions artístiques.
- Capacitat d'argumentació i presentació d'un discurs ordenat i coherent.
- Coneixement del vocabulari i la terminologia específica de la Historia de l'Art.

Constitueix un percentatge del 60% de la qualificació total.

Memòria d'activitats.

Proves escrites, memòries, resums i esquemes de la bibliografia proporcionada y de les activitats complementàries que es plantegen en l'apartat activitats formatives.

S'avaluen:

- Adquisició de coneixements.
- Comprensió de la bibliografia general i específica de les diferents matèries.
- Capacitat per a l'elaboració d'informes i/o memòries escrits/es sobre les activitats complementàries que es plantegen en l'apartat d'activitats formatives (visites a edificis, conjunts, paisatges, museus, etc).
- Adquisició d'un esperit analític i crític de la bibliografia i les fonts utilitzades per la Història de l'Art.

Constitueix un percentatge d'un 10/20 % sobre la qualificació total.

Treball pràctic individual i/o en grup

Treball individual i/o en grup, escrit i/o oral, on s'avaluen:

- Adquisició d'habilitats de recerca bibliogràfica i informació.
- Domini de la bibliografia general i específica de les diferents matèries.
- Capacitat d'argumentació i presentació d'un discurs ordenat i coherent.
- Elaboració d'anàlisi i propostes d'interpretació de l'obra d'art.
- Adquisició d'una metodologia científica pròpia de la Història de l'Art.
- Anàlisi i interpretació del fet artístic en relació a les fonts documentals, literàries, visuals...
- Adquisició de coneixements instrumentals aplicats a la Història de l'Art.

Constitueix un percentatge d'un 20/30 % sobre la qualificació total.

En síntesi:

PROVA ESCRITA 60%

MEMÒRIA D'ACTIVITATS 10 / 20 %

TREBALL PRÀCTIC INDIVIDUAL I/O EN GRUP 20 /30 %

Es requerirà obtenir almenys el 40% de la nota de la prova escrita per a superar l'assignatura; és a dir, almenys un 4 sobre 10.

A la segona convocatòria no es repeteix cap tipus de treball ni control de lectures, sols es realitza l'examen.

BIBLIOGRAFIA

Referències bàsiques

- AGUILAR CIVERA, Inmaculada: *Arquitectura industrial. Concepto, método y fuentes*. València: Museu d'Etnologia, 1998.
- BENÉVOLO, Leonardo: *Historia de la Arquitectura Moderna*. Barcelona: Gustavo Gili, 1994.
- BESÓ ROS, Adrià: El patrimoni arquitectònic industrial valencià. *Revista Valenciana d'Etnologia*, 3 (2008), p. 43-72.
- BIEL IBÁÑEZ Mª Pilar; CUETO ALONSO, Gerardo J. (coords): *100 elementos del patrimonio industrial en España*. Madrid: TICCIIH, 2011.
- CERDÀ, Manuel; GARCÍA BONAFÉ, Mario: *Enciclopedia valenciana de arqueologia industrial*. València: Edicions Alfons el Magnànim-Diputació de València, 1995.
- CLAVER GIL, Juan; SEBASTIÁN PÉREZ, Miguel Ángel: *Aproximación y propuesta de análisis del patrimonio industrial inmueble español*. Madrid: UNED, 2016.

- SOBRINO, Julián: *Arquitectura industrial en España, 1830-1990*. Madrid: Cátedra, 1996.
- NAVASCUÉS, Pedro: *Arquitectura e ingeniería del hierro en España (1814-1936)*. Madrid: Fundación Iberdrola, 2007.
- PARDO ABAD, Carlos J.: *El patrimonio industrial en España. Paisajes, lugares y elementos singulares*. Madrid: Akal, 2016.
- PEVSNER, Nikolaus: *Historia de las tipologías arquitectónicas*. Barcelona, Gustavo Gili, 1979.
- *Plan Nacional de Patrimonio Industrial*. Disponible en: <https://links.uv.es/vYCC1nk>
- VV.AA.: *La arquitectura de la industria, 1925-1965*, Registro DOCOMOMO Ibérico. Barcelona, 2005.

Referències complementàries

- AGUILAR CIVERA, Inmaculada: *Historia de las estaciones. Arquitectura ferroviaria en Valencia*. València: Diputació de València, 1984.
- AGUILAR CIVERA, Inmaculada: *La estación de ferrocarril, puerta de la ciudad*. València: Conselleria de Cultura i Educació, 1988.
- AGUILAR CIVERA, Inmaculada: *El orden industrial en la ciudad. Valencia en la segunda mitad del siglo XIX*. València: Diputació de València, 1990.
- AGUILAR CIVERA, Inmaculada: *Cien elementos del paisaje valenciano. Las obras públicas*. València. Conselleria d'Infraestructures i Transport, 2005.
- ÁLVAREZ ARECES, Miguel Ángel (coord.): *Rutas culturales y turísticas del patrimonio industrial*. Gijón: CICEES, 2004.
- ÁLVAREZ ARECES, Miguel Ángel (coord.): *El legado de la industria: archivos, bibliotecas, fototecas de empresa. Fábricas y memoria*. Gijón: INCUNA, 2016.
- ÁLVAREZ ARECES, Miguel Ángel (ed.): *Patrimonio Industrial Agroalimentario. Testimonios cotidianos del diálogo intercultural*. Gijón: CICEES, 2009.
- ÁLVAREZ ARECES, Miguel Ángel; BLANCO AGÜEIRA, Silvia; DEL RÍO VÁZQUEZ, Antonio S. (eds.): *El patrimonio industrial en el contexto de la sostenibilidad*. Gijón: CICEES, 2017.
- ARROYO SERRANO, Santiago; GIMÉNEZ PRADES, María; SÁNCHEZ MUSTIELES, Diana: *Conservación y restauración del patrimonio industrial*. Madrid: Síntesis, 2018.
- ARACIL, Rafael; CERDÁ, Manuel; GARCÍA BONAFÉ, Mario: *Arqueología Industrial en Alcoy*. Alcoi:

Ajuntament d'Alcoi, 1980.

- BESÓ ROS, Adrià: "Las planimetrías del Instituto Geográfico Nacional como fuente para la documentación histórica del patrimonio de la obra pública y del paisaje construido". *Erph. Revista electrónica de patrimonio histórico*, 22 (2018), p. 184-209.
- BESÓ ROS, Adrià: "Arroz, naranjas y vino. Una aproximación a los paisajes valencianos de la Revolución Industrial y a su patrimonio construido". En *IV Seminario internacional sobre patrimonio de la arquitectura y la industria. Paisaje y patrimonio de la industria de la alimentación*. Madrid: UPM, 2017, p. 101-123.
- BESÓ ROS, Adrià: "L'arquitectura del vi". En Inmaculada AGUILAR CIVERA (dir.): *Historia del ferrocarril en las comarcas valencianas. La plana de Utiel-Requena*. València: Conselleria d'Infraestructures i Transports, 2008, p. 181-200.
- DOMÉNECH ALCOVER, Eduardo: "L'arquitectura dels magatzems de taronja". En *La fruta dorada. La industria española del cítrico 1781-1995*. València: Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, 1996, p. 89-120.
- GARCÍA PÉREZ, Joel: *Arquitectura industrial en Alcoy. Siglo XIX*. Alacant: Institut de Cultura Juan Gil-Albert, 2001.
- GIRONA RUBIO, Manuel; VILA VICENTE, José: *Arqueología industrial en Sagunto*. València, Institució Alfons el Magnànim, 1991.
- MARTÍN MARTÍNEZ, José: *Urbanismo y arquitectura industrial en el Puerto de Sagunto (1907-1936)*. Sagunt: Caixa d'Estalvis de Sagunt, 1991.
- PERIS, Diego (coord.): *Arquitectura para industria en Castilla-La Mancha*. Toledo: Junta de comunidades de Castilla la Mancha, 1995.
- VIDAL VIDAL, Vicente Manuel: *Arquitectura e industria. Un ensayo tipológico de los edificios fabriles de L'Alcoià*. València: Conselleria d'Obres Públiques, 1988.
- VVAA: *Dos siglos de industrialización en la Comunitat Valenciana*. València: Colegio Oficial de Ingenieros Superiores Industriales de la Comunidad Valenciana, 2007.